

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Ne frankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list in članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. šek. rač. 11.753. Telefon 3112

Ob zaključku 1936. leta

Preteklo leto je za slovensko učiteljstvo v več ozirih izredno poučno. Ne bilo bi pametno, korakati mimo teh izkušenj s suvereno gesto mirne vesti ter se tolažiti s ponosnim izrekom: »Pustimo jih, naj lajajo, dokaz je to, da jahamo.« To bi ne bila realna politika, marveč neki romantičen solipsizem, ki bi se hotel prepričati o upravičenosti naši borbi, ki bi želel presoditi naše razmerje do naroda in njegove kulture.

Glede naš samih, stališča naše organizacije in namenov, ki jih zasledujemo, nimamo nič skrivati. Z mirno vestjo odkrijemo lahko vsak čas svoje karte. Načela naše organizacije so odprta knjiga, v pogled vsakomur, ki bi se hotel prepričati o našem razmerju do naroda in njegove kulture.

Dobro se zavedamo dolžnosti, ki jih imamo napram narodu, v katerem delamo in za katerega se trudimo. Ni nam neznan, v kakšnih razmerah živi to naše ljudstvo in niti v sanjah si ne dovoljujemo, hoditi z zaprtimi očmi in zakrknjenimi srci mimo bednih domov tega ljudstva, katerega sinovi smo in od kogar se ne bomo okrenili tudi v trenutkih, ko bi nam ta narod radi kogarkoli lučal krivične očitke v obraz.

Svoje stanovske organizacije ne bomo nikdar uporabljali proti koristim slovenskega naroda, ker parasiti nismo bili nikoli. Naš narodni račun ni pasiven, kljub raznim pozikom, falsificirani bilanco našega dela. Mogoče bi bilo tu pa tam podvomiti nad delom katerega posameznika izmed našega stanu, naše kolektivno hotenje je pa vzvišeno nad vsakim sumničnjem ter pripravljeno, podvreči se vsaki objektivni kritiki, ki bi izhajala s stališča splošnih narodnih interesov.

Delo za narod nam ni fraza, ampak dejstvo; dejstvo, ki izpripa naše telesne in duševne sile vse posled, od kadar smo zaradi narodne in ne svoje potrebe stopili kot stan na diferencirano pozornost novega narodnega občestva.

Vse te ugotovitve nam pa nikakor ne smejo zasenčiti pogleda na dejanski naš položaj. Kakor rečeno, je bilo za nas leto, ki je ravnokar za vselej zašlo, izredno bogato na spoznanjih, pekočih in bolečih, a za to nič manj resničnih in poučnih.

Bilo je leto, ki je prineslo dokajšnji pripevek k nadaljnji proletariaciji našega stanu. Kljub povišanju cen skoroda vseh najnujnejših življenjskih potrebščin je ostala uredba o regulaciji draginskih doklad še nadalje v vsem svojem obsegu v veljavi. Naš življenjski standard se je znižal, z njim vred naš optimizem, ki bi moral biti sicer izhodišče slehernega vzgojnega akta. Naša organizacija si je postavila prav v preteklem letu kot najbitvenjši smoter svojega prizadevanja, prepričati javnost v brezpozojni potrebi učiteljske stalnosti in službenem mestu. Izčrpana argumentacija tega našega postulata je pokazala, da tej zahtevi ni iskati korena v kakem ozkoročnem stanovskem egoizmu, ampak jo bo morala vsaka demokratično upravljena družba postaviti na prvo mesto svojega kulturnega programa.

Nasprotno celo: družba, ki absorbira že desetletja vse naše sile, kateri smo skušali dati najboljši, kar premoremo, ni ugovarjala, ampak z aplavzom spremljala naš in svoj poraz.

Osemnajst let narodne svobode nam ni dalo naše življenjske, slovensko-domorodne šole. Tudi zadnje leto nas ni približalo niti za korak k temu smotru. Oddaljili smo se celo od njega, saj nam je prineslo rekord preko dve sto nezasedenih učiteljskih mest, kljub temu, da milo prosi skoraj sedem sto brezposelnih učiteljskih abiturientov za košček kruha, ki bi bil obenem duševni kruh našega, kulture lačnega naroda.

To so bile zahteve našega stanu! Res je, našega stanu! A vemo predobro, da te zahteve ne kolidirajo z zahtevami naroda, na katerega se obračamo. In vendar je bilo mogoče stigmatizirati jih kot stanovski partikularizem.

Nismo bili deležni ljudske solidarnosti, da še več celo, niti celokupen naš stan, čeprav skupno organiziran, ni nastopil s tisto skupno voljo, ki bi nedvomno pokazala, da je slovensko učiteljstvo doseglo že ono zrelost, ki bi ga mogla postaviti na prvo mesto kulturnih činiteljev. Vse žalostne izkušnje, ki so primorale slovensko učiteljstvo, strniti se v skupno organizacijo, ne morejo še vedno prepričati sličnih peripetij.

To je najbridkejši nauk preteklega leta, a je mogoče tudi prst božji, namig zgodovinske nuje. Tudi ta kelih se mora izpiti — vsaj tu ne smemo izgubiti optimizma, kajti nujnost mora končno zmagati.

Redna seja upravnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja

Učiteljstvo zahteva stalnost na službenem mestu

V nedeljo in ponedeljek dne 3. in 4. januarja t. l. se je vršila redna seja upravnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja, na kateri se je razpravljalo o vprašanjih učiteljske stalnosti, oskrbe šol s potrebno opremo in učili, prehrane in oskrbovanja siromašnih šolskih otrok, kakor tudi vprašanje učitelja kot državljana.

Konstatiralo se je, da je za jugoslovansko

prosveto in narodno šolo posebno obtežljiva okolnost v tem, ker se učitelji premeščajo med šolskim letom. Odbor se je dalje bavil tudi z vprašanjem disciplinskih predpisov in zahteval, da se vsaka krivda zadostno preišče, preden se izreče kazen. Nato je razpravljalo o noveli zakona o narodnih šolah, kakor tudi o izpremembah v uradniškem zakonu.

+ JUU — SRESKO DRUŠTVO CELJE je zborovalo 5. decembra t. l. v Celju ob prisotnosti 152 članstva.

Tov. predsednik je uvodoma pozdravil zlasti brezposelne tovariše ter nove člane. — Navajal je zasluge tovarišič Mikličevih, ki sta vsa svojo službeno dobo dovršili na Gomilskem in bili vseskozi zvesti stanovski organizaciji. Pozival je k pristopu nekatere neveličnjane, poudarjajoč, kako učitelj ne more stati neinteresan izven lastne organizacije. Prav tako ne more biti kulturne države brez organiziranega učiteljstva in ne kulturne države, ki ne bi upoštevala učiteljske organizacije. Očrtal je položaj učiteljstva širom države ter na primerih iz »Narodne Prosvete« ugotovil potrebo uvedbe učiteljske stalnosti v službi in na mestu. Iz govorov predsednika profesorskega združenja Kneževiča je podal citate, ki kažejo na razveseljivo poglobljanje stikov med organizacijama prosvetnih delavcev.

Obravnavala so se sledeča vprašanja odobravanja bolezenskih dopustov, bivanja učiteljstva v okoliščini službenega mesta, veljavnosti izpitov iz Jul. Benetiće došlih učiteljev. K pristopu k Slovenski šolski matici sta vabila sreski nadzornik g. Pestevšek in poverjenik tov. Gobec. O odseku »Učiteljski pokret« bo na prihodnjem zborovanju referiral tov. Haber in staval predloge k njegovi sestavi. Odsek za obravnavo stanovskih gospodarskih vprašanj tvorijo tov. Planer, Hajnsček, Pogačnik s poverjeniki, ki so: tov. Wudlerjeva, Zemljič, Volavšek in Gerlane. Prečitana je bila zahvala predsednika JUU za odločbo stanovsko stališče društva ob toplih ovacijah tov. Dimniku. Odobren je bil društveni proračun za leto 1936./1937., obsegajoč 30.270 din dohodkov ter prav toliko izdatkov, med katerimi je redna letna postavka 2000 din za društveno knjižnico, ki koristno deluje. Članarina s prispevkom za sekcijski podporni fond mesečno 17 din, za poročene učiteljice 9 din.

Sprejeti so bili sklepi:

1. K odgovoru finančne direkcije glede rednega prejemanja učiteljskih plač naglašamo, da ob nerednem nakazovanju trpi največ ugled učiteljstva, živčevga v vasi, kjer so sliči nastajanja tem bolj vidna. Razen tega obiskuje deca podeželskega učiteljstva srednje šole v mestih, kjer je treba zanjo redno plačevati. Važno je, da tudi 1. septembra uradništvo prejme plače, iz katerih mora plačevati šolnino za deca točno ob vpisu, ozir. naj se deca drž. uradnikov te šolnine oprosti.
2. Sekcija JUU naj zainteresira banski svet za razpravo o gradnji učiteljskih stanovanj, kakor to določa zakon o narodnih šolah.
3. Sekcija JUU naj svetuje založništvom, ki reflektirajo na priporočila svojih izdanih za oblastvih, da predhodno dosežejo pri kr. bankski upravi tudi zagotovitev sredstev za nabavo priporočenih nabav.
4. V dobi gospodarske krize naj se do skrajnosti omeji izdajanje priporočilnih legitimacij ljudem, ki hočejo šolam kazati filme raznovrstne vrednosti za drag denar in pri tem dostokrat arogantno nastopajo.
5. Knjige Mladinske matice naj se izdajajo že ob koncu šolskega leta. O drugačni praksi bi mogel sklepiti kvečjemu le plebiscit poverjenikov, ki edini naj tu odločajo. Pri dosedanjem načinu je itak dana možnost, da poverjeniki, ki to žele, pridržijo knjige, da jih šele jeseni razdele.
6. Sekcija naj opozori kompetentne činitelje na potrebno ureditev zadeve glede na dejstvo, da srbohrvatskemu načinu štetja v šolah banovine nasprotujejo določbe novega slovenskega pravopisa.
7. JUU naj doseže revizijo odredbe o nagradah poslovdjem kraj. šol. odborov. Za mnogo večje in odgovornejše delo se je poslovdjuju znižala nagrada, dočim bi bilo pravno umestno, da se doslej priznanim nagradam poslovdjuju prištejejo še dosedanje nagrade blagajnikov. Denarno poslovanje med kraj. šol. odbori in kr. bansko upravo se naj uredi po čerkovnem prometu poštne hranilnice. Pri ministrstvu prosvete naj se posreduje, da se v uredbo o vzdrževanju šol vnese postavka tudi za poslovdje, kakor je predvidena v

zakonu o nar. šolah. Glede kurjave šolskim upraviteljem naj se uredba v toliko spremeni, da jim ta pripada kakor doslej in kakor je to po zakonu zajamčeno. Poniževalno bi bilo izenačevanje šolskih upraviteljev s šolskimi slugami.

Tov. Bogomil Gerlane je nadaljeval in zaključil predavanje o ekskurziji Pedagoške centrale v CSR. S svojo temeljitostjo in učinkovitostjo je dosegel v članstvu polno zanimanje in priznanje. Orisal je veliko skrb javnosti za višino češkoslovskega šolstva, tehnično plat šolske organizacije, stremljenja reformne

Danes se naš tisk zavidljivo razvija: v širino in globino, kar je v teh težkih časih razveseljiv pojav. To je vsekakor znak visoke razvite stanovske zavesti vsega učiteljstva in njegovega razumevanja današnjih dni.

Učiteljstvo je prešlo po vojni tri karakteristične razvojne stopnje, ki so jasno izražene tudi v njegovem stanovskem tisku.

Prva razvojna stopnja je embrionalna stopnja učiteljeve stanovske zavesti. Karakterizira se v veliki razcepljenosti vsega učiteljstva po zastarelih svetovno-nazorskih skupinah: liberalizem in klerikalizem. Delo učiteljskih skupin, opredeljenih po svetovnih nazorih, je bilo podrejeno delu, ki ga je zahtevala stanovska skupnost. Učitelj politik je prevladal nad učiteljem, ki je bil samo stanovsko usmerjen. Toda politika učiteljeva, ki se je vezala na različne svetovno-nazorske skupine izven stanu, je bila idealistična. Učitelj je bil romantik. Gradil je gradove na pesek in upal na pravično plačilo za svoje delo. Njegovo geslo je bilo: Žrtvovati, žrtvovati!

Druga razvojna stopnja je doba deklaracije, borbe za enotno stanovsko organizacijo, v kateri se morajo svetovno-nazorski elementi posameznikov in skupin podrediti stanovskimi koristim — najvažnejša je stanovska politika. Toda v tej dobi, ki kaže precejšnjo napredke, še vseeno ni bila borba izkristalizirana, kakor je zahtevala nova linija. Članstvo se ni bilo vzgojeno, manjkalo je notranje čudi, krepke stanovske zavesti o skupnosti. Učiteljstvo je še od časa do časa, kljub resnim kličem uvidevnejših, koketiralo z dnevnim politikom in rušilo medsebojno zupanje, ki je za zgradbo stanovske zavesti najpotrebnejše. Gledanje na vsa dogajanja je bilo sicer realnejše, a še vedno je prevladovala stara romantika, tako, da je bil učitelj v tej dobi romantični realist. Novo geslo je bilo: Delati, delati, delati!

Tretja razvojna stopnja, ki vpada v današnjo dobo, je končno prinesla iztreženje in popolno osamosvojitve učitelja od vseh pogubnih vplivov muhaste dnevnice politike. Kljub različnim svetovno-nazorskim usmerjenostim, je med članstvom prevladala čista stanovsko-politična linija. Učitelj je tako postal stvaren gledalec vseh dogodkov, ki so jih ljudje in čas porajali okoli njega. Kritično je začel ocenjevati vse posameznike in skupine, s katerimi je češče prihajal v stik. Iz učitelja je nastal čisti realist in borec. Nič več ni bilo pretiranega idealizma, Stritarjeve romantike, temveč treznost v sebi in iz sebe. Geslo se je temeljito spremenilo. Izvenlo je v neuklonljivi borbi za stanovske interese: Borba, borba, borba — do končne zmage pravice!

Le v tej razvojni fazi je mogel slovenski učitelj, in z njim njegov hrvatski ter srbski tovariš, najti svoj pravi obraz, ki je že skoro izgubljal fiziognomijo učitelja in dobival neko brezlično obliko, v katero je sleherni stranaka, sleherni grupacija, sleherni magnat risal po mili volji svoje črte. Cankarjevski tip učitelja je z novo fazo dokončno pokopan. Hlapec Jernej je našel samega sebe in spoznal, da ima iste pravice, kakor tisoč okoli njega. In za te pravice je borba potrebna, borba z nezlomljivo voljo, borba z zravnanimi hrbtenicami. Učitelje je zajel od borbenosti, ki se odlično očituje v stanovskem tisku: »Učiteljskem tovarišu«, »Popotniku« in »Našem rodhu«.

VSEBINA:

Ob zaključku 1936. leta.

Redna seja upravnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja.

Naš tisk.

Sprememba na prosvetnem oddelku v Ljubljani.

Učiteljski pokret.

LISTEK: Kupa gorja — napolnjena.

Splošne vesti. — Osebnе zadeve. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Mladinska matiča. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU.

šole, smotrenost šolskih knjig in učil ter socialne skrbi za mladino ter pravno materialno stanje učitelja. V mnogem nam mora biti bratska republika svetel vzor.

Predavatelj je priredil v večjem stilu zelo zanimivo razstavo knjig in učil čl. osnovnih in meščanskih šol, ki je našla množico navdušenih obduovalcev. Za to razstavo gre velika zahvala prijaznosti gosp. konzulu CSR v Ljubljani ter drž. založni knjig v Pragi, ki sta jo omogočila.

Fran Roš, preds. Adolf Jagrovič, tajnik.

Naš tisk

Danes je okrog stanovskega tiska strnjena učiteljska avantgarda, ki ve za svoje naloge in naloge časa, v katerem živi. Za to elito stoje strnjene vrste učiteljskih množic, ki so organizirane v društvih, od Triglava do Devdelije, in katerih močno stanovsko zavest preveča isti borbeni duh, okaljen v tisočih preizkušnjah. Tisk je tem množicam najjače orožje, s katerim bojujejo svojo pravično borbo do končne zmage. Okoli tiska je koncentrirana moč teh množic — moč nove zavesti: borba za pravico, poštenost in ljubezen. Zato na bodočih učiteljskih skupščinah za podpiranje tiska ne bo nobene debate, kakor je ni, če naš parlament izgleda svoj vojni proračun. S tiskom zmagamo ali propademo, zakaj s tiskom se moremo najjače boriti.

Malo kasno je sicer prišlo to spoznanje o vrednosti tiska, preko ogorčenih borb: za in proti, a prišlo je še začasno. Učitelj je bil do nedavna vaju korakati samo za časom, nikoli ne s časom, a pred časom — to je bilo za njega utopistično. Danes je drugače, učitelj obrača pogled tudi naprej, kar kaže naš tisk. Sicer je še velik del učiteljev v nekaki skepsi, nastajajo trenutne motnje, ki pa na kraju še bolj izbistrijo situacijo in pridobivajo borbi tudi zaostaleže: vedno več in več. Tisk izvršuje svoje naloge: Tisk je sila dobro oborožene armade.

Stanovskemu tisku moramo v bodoče posvetiti vsi svojo pažnjo, vse sile, ki leže neizrabljene v nas. Ni dovoljna samo želja, da tisk uspeva in živi, temveč je potrebna tudi žrtev, da raste in zmaguje. Prav v tisku se kaže vsa naša moč in zrelost. Samo močan in zrel tisk more zmagati vse nasprotnike in priboriti stanovski organizaciji ter organiziranim članom vse njihove pravice. Zato pri tisku ne smemo štediti, ker je tisk: klic ljudstvu in državi o naših potrebah, težnjah, delu...

Naš tisk je zrcalo našega pokreta. Danes, ko vse okrog butajo valovi: propadajoče večerne dežele, ko nastaja povsod neka duševna stagnacija, kaže prav naš tisk zanimivo sliko rasti. Sveže sile, novi borci, dajejo našemu tisku sodoben obraz in kažejo novih poti v kaos tisočih zablod. »Učiteljski tovariš«, »Popotnik« in »Naš rod« so glasniki novih poti.

»Učiteljski tovariš« je s prilivom novih učiteljskih generacij pridobil mnogo več razgibanosti, sile, kar pričajo rubrike: Naš glas, Naša vas. Vse probleme rešuje stvarno in iz sodobnih vidikov. Reakcija v njem nima mesta, ker zavira zdrav razvoj. Zdrav razvoj pa je za sleherni organizem najboljši. Mogoče bi otvorili v »Učiteljskem tovarišu« še stalno rubriko: Ankete. Tu bi vsi tovariši in tovarišice reševali sodobne pereče probleme. Vse gradivo zaključene ankete bi predelal poseben forum in bi rezultate teh anket objavil v posebni prilogi »Učiteljskega tovariša«. S tem bi »Učiteljskega tovariša« še poživili. Nove ideje, načrti, kritike — v mejah stvarnosti — bi bile dobrodošle za še večji razvoj stanovskega tiska.

To pa ne bo prišlo samo od sebe. Treba je jake volje, krepkih živcev, strnjene moči, nič slepomišenja in zaobranchja. Samo eno je:

Prvi, kakor poslednji, mora delati v tem pravcu. Prvi, kakor poslednji, se mora okleniti stanovskega tiska, ga podpirati, vršiti zanj propagando od duše do duše: Dovolj dolgo smo hodili nazaj, sedaj moramo iti samo naprej! Naš tisk je naša življenjska sila!
M. V-ik.